

Współczesne formy akomodacji misyjnej na przykładzie Kuby

Contemporary forms of missionary accommodation on the example of Cuba

ADAM WIŃSKI

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Wydział Teologiczny, Polska
ORCID- 0000-0001-6870-8097

Abstract: The presented article takes up the issue of missionary accommodation on the example of the Church in Cuba. It is shown in both theoretical (theology, conciliar teaching, papal teaching with special reference to Pope Francis) and practical (consultation with missionaries and the author's own experience) assumptions. The purpose of the article is to reflect pastorally on the involvement of missionaries in pastoral ministry and to identify the essential accommodative ways used by them. The final conclusions point to the need for missionaries to be creative and open-minded in their search for new ways to evangelize, and to overcome obstacles in the way of proclaiming the Good News.

Keywords: Cuba; evangelization; accommodative; CELAM; missionary; missions; pastoral work; pastoral conversion

Słowa kluczowe: Kuba; ewangelizacja; akomodacja; CELAM; misjonarz; misje; praca duszpasterska; nawrócenie pastoralne

Wstęp

Problem akomodacji nie dotyczy jedynie początków ewangelizacji na danym terenie czy w konkretnym czasie, ale jest zjawiskiem znacznie szerszym i wciąż wymagającym aktualizacji. W zmieniającym się świecie trzeba nieustannie poszukiwać nowych form duszpasterskich, które wymagają swoistego zmysłu i wycucia oraz zdolności akomodacyjnych, aby skutecznie głosić tę samą Ewangelię zmieniającemu się człowiekowi w zmienia-

jącym się świecie (Jan Paweł II 1979). Akomodacja polega na dostosowaniu form przepowiadania Ewangelii do mentalności odbiorcy w różnych czasach i kulturach (Róžański 21). Problem ten dotyczy przede wszystkim duszpasterza i struktur kościelnych, aby nie popadł w szary pragmatyzm, lecz z entuzjazmem głosił Dobrą i Radosną Nowinę o Bogu bliskim człowiekowi (por. Franciszek 2013, 10-25). Zdarza się bowiem, że misjonarze po krótkim czasie entuzjazmu ewangelizacyjnego doświadczają smutku połączonego z rezygnacją, co z czasem redukuje ich posługę do form zachowawczych i tworzenia sobie nadmiernej strefy komfortu. Redukowanie ewangelizacji do form zachowawczych przejawia się w ograniczeniu swojej posługi do funkcji jedynie administracyjnej i sakramentalnej i wyraża się w budowaniu niewidzialnego muru pomiędzy duszpasterzem a powierzonym mu Ludem Bożym. Tworzenie przesadnej strefy komfortu przejawia się w budowaniu bezpiecznego i wygodnego świata (zakonnego czy narodowościowego), w konsekwencji powodując utratę ideałów misyjnych, kapłańskich czy zakonnych. Prezentowany artykuł ukazuje konkretne formy akomodacji w kontekście posługi misyjnej na Kubie. Wskazane sugestie mogą okazać się pomocne nie tylko w posłudze misyjnej, ale także w każdej pracy duszpasterskiej i ewangelizacyjnej.

1. Kontekst Kuby i osoba Kubańczyka

Kościół na Kubie jest wspólnotą specyficzną, także w Ameryce Łacińskiej. Wymieszanie kulturowe (ludność autochtoniczna składająca się ludów *Ciboneyes*, *Tainos* i *Caribes*, wpływ Hiszpanów od przybycia na wyspę Krzysztofa Kolumba w 1493 roku, napływ niewolników o pochodzeniu afrykańskim), religijne (religie pierwotne, chrześcijaństwo, religie afrokubańskie, santeria, ateizm) oraz sytuacja polityczna (kolonizacja, niewolnictwo, dominacja hiszpańska czy amerykańska, rewolucja oraz czasy trwającego do dziś komunizmu) ukształtowały swoiste miejsce Kościoła w społeczeństwie kubańskim (por. Szyszka 80). Dzieło ewangelizacji rozpoczęte przed pięcioma wiekami dokonywało i dokonuje się przy znacznym udziale duchowieństwa z całego świata, a czasy ateistycznej dyktatury Fidela Castro doprowadziły do istotnego ograniczenia misji Kościoła. Wystarczy wspomnieć nakaz F. Castro wydany w maju 1961 roku wydalający z kraju wszystkich duchownych o zagranicznym pochodzeniu. W ten sposób zredukował liczbę duchownych do 228 z ponad 800 sprzed roku 1960 (Gonzalez 282). Wydarzenie to przyczyniło się do wzmożonej odpowiedzialności ludzi świeckich za przekaz wiary oraz życie religijne wspólnot. Niewielka liczba duchownych oraz osób kon-

sekrowanych, a także trwający od 62 lat wojujący ateizm przyczyniły się do zaniku praktyk religijnych oraz powszechnej ignorancji religijnej.

W posłudze misyjnej fundamentalnym pytaniem jest: Kim jest człowiek, do którego jestem posłany? Jaki jest jego świat, jego radości i problemy, jak i o czym myśli? Jednej z najgłębszych definicji Kubańczyka dokonali biskupi wyspy w liście *El amor todo lo espera* z 1993 roku: Kubańczyk to człowiek wykorzeniony (z powodu utożsamienia Ojczyzny i kultury z socjalizmem utracił on swoje korzenie i zagubił swoją tożsamość), zniechęcony (stale odczuwający beznadzieję, myślący jedynie o emigracji), zdepersonalizowany (umasowiony, skolektywizowany, wykończony codzienną walką o przetrwanie i zakup żywności). W ostatnich latach należałoby dodać: Kubańczyk to człowiek zawieszony w czasie i przestrzeni (czekający jedynie na okazję opuszczenia wyspy, wobec czego także zmęczony i bierny), nieustannie straszony przez dyktaturę (więzienie, obecne wciąż akty potępienia, szantażowany), uczony niemyślenia i niewyrażania swoich myśli (trzeba myśleć jak państwo), głęboko zraniony (krzywda antropologiczna), nieustannie szczuty przeciwko drugiemu i wzywany do wrogości, pochodzący z rozbitej rodziny (emigracja, przymusowa praca za granicą – lekarze).

Wskazana powyżej charakterystyka rysuje smutny obraz socjalistycznej Kuby, należy jednak dodać, że Kubańczyk to pomimo wszystko człowiek pogodny, potrafiący śmiać się z samego siebie i trudnej rzeczywistości, człowiek kreatywny oraz uznający potrzebę silnych więzi rodzinnych.

Postawa religijna dzisiejszego Kubańczyka może przybierać cztery mieszające się ze sobą formy: wierzący, niewierzący, obojętny religijnie oraz wierzący na swój sposób. Do kategorii niewierzących zaliczani są Kubańczycy, którzy:

- a) reprezentują ateizm filozoficzny związany z ideologią państwa i jego polityką, edukacją i kulturą, uznają ateizm za naukowy i mają świeatopogląd o podłożu marksistowsko-leninowskim;
- b) pod wpływem różnych czynników (pośród których należy wymienić niewystarczającą ewangelizację) lub pod wpływem wydarzeń życiowych zanegowali istnienie transcendencji nie z powodów ideologicznych, ale z uwagi na specyficzne doświadczenie życiowe;
- c) dziś uważają się za niewierzących z powodu zgorszenia albo braku spójności pomiędzy wyznawaną wiarą a codziennym życiem członków Kościoła (por. Cespedes 86).

Istotnym elementem łączącym wierzących, wyznawców religii o pochodzeniu afrokubańskim oraz niewierzących jest kult Matki Bożej z el Cobre. Do sanktuarium położonego nieopodal Santiago de Cuba pielgrzymują wszyscy, aby nabrać duchowych sił (por. Piasecki 64). Narodowe sanktuarium jest

swoistym miejscem ewangelizacji całego narodu kubańskiego, bez względu na wyznawaną religię czy poglądy polityczne.

W codziennej posłudze duszpasterskiej misjonarz spotyka się z przedstawionymi powyżej postawami i powinien być nie tylko świadomy procesów zachodzących w spotkanym człowieku, ale także otwarty na inność oraz dyspozycyjny, aby służyć i na różne sposoby głosić Ewangelię.

2. Posługa wobec osób praktykujących

W procesie przekazu wiary uczestniczą trzy osoby bądź grupy osób: głoszący Ewangelię, wspólnota lub słuchający Dobrej Nowiny oraz Dobra Nowina (będąca Osobą Jezusa Chrystusa zjednoczonego z Ojcem w Duchu Świętym). Owa mistyczna triada (głoszący, słuchający i Trójjedyny) wzajemnie się uzupełnia i udziela (Paweł VI, nr 7-12). Złożoność ewangelizacji podkreśla swoje spotkanie różnych wymiarów teologicznych: trynitarnego, chrystologicznego, pneumatologicznego, eklezjalnego, eschatologicznego, pastoralnego, duchowego, antropologicznego, soteriologicznego (Bifet 31-35) oraz czynników społecznych, kulturowych, politycznych, psychologicznych i in. Owa złożoność procesu przekazu wiary może okazać się nie tyle trudnością, ile wezwaniem do twórczego zaangażowania misjonarzy i misjonek.

Faktem jest, że na Kubie trudna sytuacja społeczna, polityczna i ekonomiczna nie ułatwiają procesu przekazu wiary, ale także nie uniemożliwiają tego. Wskazane czynniki wymagają zwiększonego albo bardziej kreatywnego zaangażowania ze strony głoszącego Ewangelię. Niestety, częsta jest obecna od początków ewangelizacji postawa przerzucania przez duszpasterza winy na: innych (winny inny), trudne okoliczności, złożoność sytuacji itp., aby usprawiedliwić swoje słabe zaangażowanie albo jego brak. Papież Franciszek w *Evangelii gaudium* dodaje obecne w Kościele postawy, które można określić za pomocą powszechnie używanych zwrotów: zawsze tak było albo nigdy tak nie było (Franciszek 2013, nr 25 i 33). W kluczu nawrócenia pastoralnego duszpasterz będzie raczej poszukiwał nowych form ewangelizacji, stawiając sobie wyższe wymagania, aby jeszcze skuteczniej głosić Dobrą Nowinę ludziom, do których posyła go Kościół.

Dzieło ewangelizacji na Kubie związane jest z przyjętymi formami duszpasterstwa, do których zaliczyć można: katechezę, katechumenat dla gimnazjów, młodzieży, małżeństw i rodzin, chorych, więźniów, ludzi starszych (*adulto mayor*), Caritas, komunikację i kulturę, *infancia misionera*, Centrum Formacji, *Escuela de Reconciliación y Perdón*, warsztaty *Oración y Vida*, duszpasterstwo powołaniowe, ministrantów. Wskazane sposoby działalności

wymagają nieustannej troski duszpasterza i całej wspólnoty oraz permanentnej aktualizacji i akomodacji. Zaktualizowana katecheza dotyczy już nie tylko dzieci, młodzieży, ale całej wspólnoty. Katechumenat to przygotowanie dorosłych do przyjęcia sakramentów inicjacji chrześcijańskiej. Duszpasterstwo gimnazjalistów i młodzieży zmusza do nieustannego poszukiwania nowych i atrakcyjnych form pracy. Duszpasterstwo rodzin wymaga troski o rodzinę na wszystkich jej etapach. Również duszpasterstwo chorych i więźniów obejmuje troską duchową, psychologiczną i materialną całej rodziny. Osobiście posługują w dwóch więzieniach, odwiedzając osadzonych dwa razy w miesiącu. Duszpasterstwo w ramach Caritasu zajmuje się potrzebującymi. Pomoc charytatywna obejmuje chorych (zakup leków, sprzętu rehabilitacyjnego, środków higieny), stołówki dla ubogich, projekt dla osób żyjących z HIV, projekt dla osób z zespołem Downa oraz pomoc doraźną.

Duszpasterstwo ludzi starszych (*adulto mayor*) organizuje zajęcia sportowe, edukacyjne, religijne osobom starszym i samotnym. Duszpasterstwo komunikacji i kultury zajmuje się troską o inicjatywy kulturalne oraz edukacyjne. Duszpasterstwo misyjne oraz tzw. *infancia misionera* dla dzieci animuje parafię do aktywności misyjnej i głoszenia Chrystusa. Diecezjalne Centrum Formacji przygotowuje różnego typu kursy, szkolenia zarówno dla wiernych (formacja katechetyczna, szkoły modlitwy, warsztaty tematyczne), jak i ludzi z zewnątrz (kursy językowe, kursy dla przedsiębiorców, kurs gotowania, warsztaty dla nauczycieli). *Escuela de Reconciliacion y Perdon* prowadzi kursy dotyczące problematyki przebaczenia i pojednania, które cieszą się ogromnym zainteresowaniem. Warsztaty *Oracion y Vida* adresowane są do dzieci, młodzieży i dorosłych. Uczą modlitwy według metodologii kapucyna o. Ignacia Laranaga. Duszpasterstwo powołańców i ministrantów organizuje okazjonalne akcje i spotkania promujące powołania do kapłaństwa i życia zakonnego.

Należy zaznaczyć, że w Kościele na Kubie brakuje zasadniczo ruchów i stowarzyszeń katolickich z tej racji, że wspólnoty są małe oraz że są one stowarzyszone przede wszystkim w ramach duszpasterstw diecezjalnych. Godne podkreślenia jest znaczące zaangażowanie i poświęcenie wielu świeckich, którzy angażują się w misję głoszenia Ewangelii.

Istotnym problemem w Kościele na Kubie jest bardzo niski procent ludzi ochrzczonych, ale w ostatnim dziesięcioleciu stanowczo wzrosła liczba osób proszących o chrzest swoich dzieci. Często rodzice są nieochrzczeni i niepraktykujący, ale wyrażają wobec kapłana wiarę w Boga i sakramenty Kościoła. Zazwyczaj w takich sytuacjach udziela się sakramentu chrztu świętego i prosi, aby przynajmniej jeden z rodziców chrzestnych był ochrzczony i praktykujący wiarę. Życzliwe przyjęcie tej grupy osób w świątyni przyczynia się do zmiany

w myśleniu o Kościele. Indoktrynacja i ateizm militarny spowodowały wytworzenie wielu stereotypów, a nawet kłamstw dotyczących katolicyzmu (dominujący w edukacji jest temat inkwizycji i wojen religijnych oraz antypaństwowych postaw duchowieństwa w czasie walk o niepodległość i rewolucji, nadużycia seksualne kleru) przy całkowitej ignorancji dotyczącej podstawowej wiedzy z dziedziny religii i szeroko rozumianej kultury chrześcijańskiej. Rodzic, który przychodzi prosić o chrzest święty dla swojego dziecka, musi przełamać swoje bariery mentalne, dlatego konieczna jest szczególna troska ze strony duszpasterza. Osobiście staram się każdej parze poświęcić czas na indywidualną katechezę, a w prezencie daję Nowy Testament oraz skróconą wersję katechizmu. Sprawowany obrzęd sakramentu jest okazją do prostej katechezy i życzliwego spotkania dwóch odmiennych światów (wiary i ewentualnych załączków religijności). Ciężar odpowiedzialności za nowo ochrzczone dziecko przechodzi z niepraktykujących i niewierzących (według naszych kryteriów) rodziców na wspólnotę wierzących. Wraz z katechistami prowadzimy zapisy adresów i danych wszystkich ochrzczonych dzieci, aby w rocznicę chrztu odwiedzić ich rodziny, a gdy skończą siedem lat, osobiście zaprosić je na katechezę. Prosta praktyka duszpasterska – wymagać więcej od siebie niż od innych – mobilizuje do wysiłku i motywowania siebie i katechistów, ale przynosi konkretne owoce.

Istotnym elementem działalności parafii jest katecheza dzieci, młodzieży i dorosłych. Wspomniane już braki elementarnego wykształcenia religijnego, brak jakichkolwiek lekcji religii, religiologii czy religioznawstwa w programach edukacyjnych wymaga zwiększonego zaangażowania ze strony wspólnoty Kościoła. Każdy moment i każde spotkanie z drugim człowiekiem może stać się indywidualną katechezą oraz okazją do dania świadectwa życia chrześcijańskiego. Dlatego świątynia, w której posługuję, otwarta jest cały dzień, a wewnątrz znajdują się odpowiednio przygotowane osoby, które towarzyszą wchodzącym do katedry. Jest to moment na wspólną modlitwę, wyjaśnienia, ewangelizację czy zwyczajną rozmowę. Już samo życzliwe przyjęcie jest pierwszym elementem katechezy.

Katecheza dzieci odbywa się raz w tygodniu i jest połączona z niedzielą Eucharystią. Należy zaznaczyć, że 80% rodziców nie chodzi i nie wchodzi do kościoła, a inicjatywa uczestnictwa w formacji jest po stronie dzieci (oddziaływanie innych dzieci z katechezy). Oprócz tradycyjnych form (pracy w małych grupach, filmów edukacyjnych) szczególne znaczenie w edukacji religijnej ma *infancia misionera* – misyjne grupy dzieci, które poprzez zabawę ewangelizują innych, odwiedzają chorych, zapraszają inne dzieci do regularnej katechezy. W katechezie dzieci pomagają też młodzież, przechodząc od bycia katechizowanymi do katechizowania, wzrastając w wierze i angażując się w codzienne życie parafii. Katecheza dorosłych ma różne formy – kate-

chumenat (dla nieochrzczonych), przygotowanie do bierzmowania, comiesięczne katechezy dla całej parafii, okazjonalne kursy i spotkania tematyczne, spotkania dla poszczególnych grup. W procesie katechizacji ważna jest obecność i zaangażowanie duszpasterza, który nie tylko motywuje katechistów, ale także towarzyszy im i katechizowanym w drodze rozwoju wiary.

Szczególnym rysem Kościoła na Kubie jest swoiste pęknięcie pokoleniowe, które wyraża się w nieobecności młodzieży we wspólnotach z powodu braku przekazu wiary w rodzinie. Szczególną troską wspólnot powinna być zatem młodzież, która jest przyszłością Kościoła. Odpowiednio wychowana i prowadzona może okazać się pomocna w duszpasterstwie i ewangelizacji. Praca z młodzieżą to cotygodniowe spotkania formacyjne oparte także na elementach duchowości ignacjańskiej (obecność w parafii zgromadzenia Hijas de Jesús – Córek Jezusa – siostr jezuitek), współdzielenie życia (wspólne celebrowanie m.in. urodzin czy świąt), towarzyszenie duchowe (kierownictwo) oraz animowanie do podejmowania inicjatyw w parafii. Duszpasterz, zamiast narzekania na nieobecność młodzieży, może stać się sam bardziej obecny wśród młodych – nie tylko jako formator, ale także jako przyjaciel i ten, który współdzieli ich codzienne życie.

W pracy z młodzieżą istotne wydaje się zaangażowanie jej w wolontariat i posługę w parafii. Pomocą w tej formie pracy jest wymiana międzynarodowa, która pomimo niesprzyjającego systemu politycznego przynosi w parafii konkretne owoce. Dwukrotnie w parafii w Bayamo gościli studenci z Polski związani z ruchem założonym przez włoskiego księdza Luigiego Giussaniego Komunia i Wyzwolenie. Celem wolontariatu było przygotowanie i przeprowadzenie wakacji dzieciom w parafii we wszystkich małych wspólnotach. Młodzi pracowali w ekipach polsko-kubańskich, przełamując bariery językowe i kulturowe, a wieczorami spotykali się w swoim gronie, aby porównywać swoje doświadczenie i dzielić się bogactwem kulturowym. Wakacyjne spotkania, przerwane przez pandemię, to czas wzajemnego poznawania się, wzrastania i budowania przyjaźni.

3. Posługa wobec obecnych sporadycznie i niewierzących

Kościół na Kubie nie jest liczebny, co stwarza ogromny potencjał misyjny. Większość parafian nie ma żadnego związku z parafią, a wielu z nich nigdy nie weszło nawet do świątyni. Sukces duszpasterski, o ile jest policzalny, wyraża się nie w liczbie osób praktykujących, ale osób nowych, które dzięki działaniom ewangelizacyjnym włączyły się w życie parafii. Biblijne poszukiwanie zagubionej owcy powinno stać się pierwszym zadaniem misjonarza

i duszpasterza stanowiącym podstawę tzw. nawrócenia pastoralnego. Owa zmiana mentalności nie dotyczy już jedynie duszpasterza, ale całej wspólnoty, na co wskazują autorzy dokumentu Konferencji Biskupów Ameryki Łacińskiej i Karaibów (CELAM) z Aparecidy: „Nawrócenie pastoralne naszych wspólnot wymaga przejścia z duszpasterstwa jedynie zachowawczego do duszpasterstwa zdecydowanie misyjnego” (Aparecida nr 370). Każde działanie pastoralne powinno być zatem ukierunkowane na ewangelizację i misyjne poszukiwanie zagubionej owcy. Należy zaznaczyć, że duszpasterstwo misyjne z natury swojej jest duszpasterstwem w drodze – więc niedoskonałym, niekompletnym, swoistym „przedszkolem wiary”. W posłudze duszpasterskiej na Kubie przyjmuje się niepisane zasady: „każda odpowiedź jest dobra, byleby nie mówić nie” oraz zasadę tymczasowych i niedoskonałych rozwiązań wyrażoną w pytaniu: „Czy masz jakieś lepsze rozwiązanie?”.

Wyzwaniem stojącym przed współczesnym duszpasterstwem jest stworzenie przestrzeni do wzajemnego, otwartego dialogu. Poprzez różnego rodzaju warsztaty i szkolenia o świeckim charakterze ludzie na Kubie mogą po raz pierwszy w życiu zobaczyć ludzkie oblicze chrześcijaństwa i spotkać się w przestrzeni parafialnej. Parafia oferuje w ciągu roku różne kursy dla nauczycieli, rzemieślników, pracowników kultury. Ofiaruje ludziom tzw. noce słuchania, kiedy to każdy może przyjść i porozmawiać o swoich problemach z księdzem, psychologiem, prawnikiem. Oferuje nauczycielom wakacyjne kursy o edukacji, a dzieciom pomoc w nadrobieniu zaległości szkolnych. Organizuje koncerty muzyki poważnej, występy dla dzieci, spotkania z artystami. Wspomniane wydarzenia są okazją do spotkania dwóch światów, które niekoniecznie muszą być sobie przeciwstawiane czy nawet wrogie. Choć bezpośrednim celem tych spotkań nie jest prozelityzm, to zdarza się, że pod wpływem świadectwa spotkanych osób niektórzy zbliżają się do Kościoła i rozpoczynają przygotowanie do sakramentów.

Szczególną grupą osób są wyznawcy religii o pochodzeniu afrokubańskim (santeria zwanej również *la Regla de Ocha*, *la regla de Palo Monte*, sektą *Abakuá* oraz *espiritismo*) (Dago 7). Wierzenia o pochodzeniu afrykańskim dotarły na wyspę wraz z niewolnikami w drugiej połowie XVI w. Niewolnicy zostali przywiezieni na Kubę z ponad 20 krajów Afryki, jednak w większości wywodzili się z dwóch kręgów kulturowych w okolicach dzisiejszego Sudanu i Konga (Conferencia de Obispos Católicos de Cuba 56). Przybyli oni ze swoimi wierzeniami (*santería*, *fon*, *arará*, *paleros*, *el Efik*, *Habacuá*), które z czasem wymieszały się z wiarą katolicką. Chociaż zagadnienie to wymagałoby oddzielnego artykułu, to należy wspomnieć o trosce duszpasterskiej o tę grupę ludzi. Chociaż wyznawana przez nich forma wiary często jest daleka od chrześcijaństwa, przychodzą oni do kościoła, uczestniczą w nabożeństwach,

proszą o wodę święconą czy rozmowę z kapłanem. Nie ma powszechnie przyjętej praktyki duszpasterskiej dotyczącej wyznawców religii o pochodzeniu afrokubańskim. Cenną wskazówkę dał kardynał Hawany J.L. Ortega y Alamino, który zawsze wskazywał na potrzebę wzajemnego szacunku i zrozumienia oraz szukania tego, co łączy: Gdzie jest linia podziału w duszy ludzkiej, abym ja mógł odrzucić kogoś, uważając go za wyznawcę synkretyzmu? Kto jest w stanie osądzić wewnątrz człowieka, który motywowany wiarą przybliży się do Kościoła? (Ortega 2002, 90). Rozwaga duszpasterska wymaga z jednej strony życzliwego ich przyjęcia i okazania należnego szacunku, z drugiej zaś należy unikać zamieszania wśród wierzących czy zrównania lub utożsamienia wspomnianych form wiary z wiarą katolicką.

Kolejną specyficzną grupą obecną w Kościele są funkcjonariusze służb specjalnych socjalistycznego państwa, którzy w ramach pracy słuchają i obserwują. Szczególnie po protestach z 11 lipca 2021 roku, kiedy to zdesperowani, głodni ludzie wyszli masowo na ulice Kuby, nasiliła się obecność „tajniaków”. Od czasu, kiedy partia wzywa do wrogości i nienawiści do krytykujących rewolucję i władzę, wprowadziłem dodatkowy gest liturgiczny. Nie ukrywam, że zrobiłem to także celem rozpoznania i zawstydzenia obecnych tajniaków. Po liturgicznym pozdrowieniu zachęcam wiernych do życzliwego spojrzenia na swojego brata czy siostrę po prawej i lewej stronie, a jak jest to ktoś nowy, zachęcam do zapytania o imię, o to skąd przychodzi, czego oczekuje, za co się modli. Taka wzajemna wiedza o sobie ma zadanie terapeutyczne – wierzących wyzwala z lęku, a czasem wrogości czy nienawiści, a „tajniaków” odtajnia i wychowuje do człowieczeństwa.

Na szczególną uwagę zasługują dwie formy ewangelizacyjne: duszpasterstwo ławkowe i nocne ewangelizacje. Duszpasterstwo ławkowe polega na zwyczajnej obecności w przestrzeni publicznej. Obecność księdza w parku jest prowokacją do rozmowy, zadania pytania czy zwyczajnego podzielenia się swoim życiem. Ludzie wiedzą, że dwa razy w tygodniu po dwie godziny w parku siedzi ksiądz i czeka na spotkanie z każdym, kto ma takie pragnienie. Owo duszpasterstwo ławkowe powstało w konsekwencji słuchania nauczania papieża Franciszka wzywającego do bycia Kościołem wychodzącym (*Chiesa in uscita*) oraz wyjścia na peryferie.

Kolejną formą ewangelizacji są organizowane z młodzieżą nocne ewangelizacji. Przez kilka nocnych godzin z soboty na niedzielę w otwartym kościele trwa adoracja Najświętszego Sakramentu przy akompaniamencie muzyki i tekstów biblijnych. Młodzież podzielona jest na trzy grupy. Pierwsza grupa trwa na modlitwie i animuje ją. Druga grupa wychodzi parami na pobliskie ulice i do parku i zaprasza swoich rówieśników do wejścia do kościoła. Trzecia grupa przyjmuje wchodzących do kościoła i zaprasza do wylosowania

kartki z tekstem z Pisma Świętego, które następnie jest tłumaczone. Następnie zaprasza się wchodzących ludzi do odpowiedzi na otrzymane Słowo – otrzymują oni kartkę i ołówek i mogą napisać swoją modlitwę. Następnie są zapraszani przed ołtarz i umieszczają swoją modlitwę w koszyku z napisem: Bóg Cię słucha. Po krótkiej modlitwie młody człowiek otrzymuje informacje o spotkaniu dla młodzieży i innych działaniach podejmowanych przez wspólnotę. Podczas takiej nocy do Kościoła przychodzi do 500 osób, co w realiach kubańskich jest czymś wyjątkowym.

Zakończenie

Posługa duszpasterska w dzisiejszych czasach, niezależnie od tego czy w kraju, za granicą, czy na terenach misyjnych, wymaga nawrócenia pastoralnego duszpasterza i wspólnoty. Rezygnując z postawy narzekania i pesymizmu, dzięki łasce Bożej można zobaczyć nieskończone przestrzenie do ewangelizacji. Każda, nawet trudna okoliczność, wspólnota czy osoba może stać się wezwaniem duszpasterskim. Duszpasterz i misjonarz, który osobiście spotkał Chrystusa, na wszystkie sposoby będzie o Nim świadczył i niósł Go światu.

Papież Franciszek nieustannie wzywa Kościół do otwartego dialogu z każdym człowiekiem. Myśl ta ma źródło w teorii Kościoła jako *coincidentia oppositorum* – jedność przeciwstawieństw (Adam Mohler). Misją wierzących nie jest już wyłącznie obrona wiary i wartości, ale otwarty dialog ze światem (por. Borghesi) oraz postawa łączenia za pomocą spójnika i (tak, ale także i). W takim kluczu każde działanie duszpasterskie ma charakter akomodacyjny, gdyż jest próbą zrozumienia drugiego człowieka i wejścia z nim w serdeczny dialog. Trwający w Kościele synod o synodalności: W stronę Kościoła synodalnego: komunია, uczestnictwo, misja, wskazuje kierunki akomodacji w Kościele. W przemówieniu na otwarcie synodu papież przestrzegł przed trzema podstawowymi zagrożeniami i pokusami w drodze synodalnej, jakimi są: formalizm (odpowiedzią na formalizm jest przekształcenie pewnych centralistycznych, wypaczonych i fragmentarycznych wizji Kościoła, posługi kapłańskiej, roli świeckich, odpowiedzialności eklezjalnej, roli zarządzania), intelektualizm (abstrakcja) oraz pokusa bezczynności (Franciszek, *Przemówienie na otwarcie synodu*). Wskazane przez papieża pokusy stają przed duszpasterzem i misjonarzem, a drogą do wyjścia z nich są słowa klucze zawarte w tytule synodu: komunია, uczestnictwo i misja.

W znalezionych po śmierci zapiskach kard. Ortegii jest odręcznie napisany przez kard. J.M. Bergoglio podczas konklawe tekst, w którym szczególnie wybrzmiało zdanie: „Pomyślmy, że dzisiaj Jezus puka do drzwi Kościoła, ale

od wewnątrz, abyśmy Mu pozwolili wyjść na zewnątrz” (Ortega 2017, 40). Wyjście na zewnątrz razem z Jezusem Chrystusem jest najlepszą formą ewangelizacji i wyzwolenia ze wszystkiego, co ogranicza misyjny entuzjazm, gdyż „wiara umacnia się, gdy jest przekazywana” (Jan Paweł II 1990, nr 2).

BIBLIOGRAFIA

- Aparecida. V Ogólna Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej i Karaibów. Dokument końcowy. Jesteśmy uczniami i misjonarzami Jezusa Chrystusa, aby nasze narody miały w Nim życie.* Tłum. Krzysztof Zabawa i Krzysztof Łukoszczyk. Gubin: Wydawnictwo Przystanek Jezus, 2014.
- Conferencia de Obispos Católicos de Cuba. Encuentro Nacional Eclesial Cubano (ENEC). México D.F.: Obra Nacional de la Buena Prensa, 1987.
- Conferencia de los Obispos Católicos de Cuba. „El amor todo lo espera.” *La voz de la Iglesia en Cuba. 100 documentos episcopales.* México D.F.: Obra Nacional de la Buena Prensa, 1995. 399-418.
- Bifet, Juan Esquerda. *Teología de la Evangelización. Curso de Misionología.* (Biblioteca de Autores Christianos). Madrid: Biblioteca de Autores Cristianos, 1995.
- Borghesi, Massimo. *Jorge Maria Bergolio. Biografía intelectualna. Dialektyka i mistyka.* Kraków: Wydawnictwo Bratni Zew, 2018.
- Céspedes, Carlos Manuel. Baez, Luis. Hoz, de la Pedro. *Monseñor Carlos Manuel se confiesa.* Habana: Casa Editora Abril, 2015.
- Dago, Raúl Rodríguez. *Sincretismo cubano. Santeros, ñañigos, paleros y espiritistas.* Habana, 2016.
- Franciszek. *Adhortacja apostolska «Evangelii gaudium».* Kraków: Wydawnictwo M, 2013.
- Franciszek. Przemówienie Ojca Świętego na otwarcie XVI Zwyczajnego Synodu Biskupów na temat: W stronę Kościoła synodalnego: komunია, uczestnictwo, misja. Dostęp 7 lipca 2020. <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2021/october/documents/20211009-apertura-camminosinodale.html>
- González, Montenegro Augusto. „Historiografía de la Iglesia en Cuba (1959-1976).” *Anuario de Historia de la Iglesia* (2009) 18: 261-293.
- Jan Paweł II. *Encyklika «Redemptoris missio».* Kraków: Wydawnictwo M, 1990.
- Jan Paweł II. „Homilia podczas Mszy Świętej w sanktuarium Krzyża Świętego w Mogile-Nowej Hucie, (9.06.1979).” Jan Paweł II. *Pielgrzymka do Ojczyzny.* Warszawa: Pax, 1979. 277-280.
- Ortega y Alamino, Jaime Lucas. *Encuentro, diálogo y acuerdo. El papa Francisco, Cuba y Estados Unidos.* Editorial San Pablo, 2017.
- Ortega y Alamino, Jaime Lucas. “La santería, ¿Religión de los cubanos?.” Jaime Lucas Ortega y Alamino, *Te basta mi gracia.* Madrid: Palabra, 2002. 88-93
- Paweł VI. *Adhortacja apostolska «Evangelii nuntiandi».* Watykan, 1975.
- Piasecki, Piotr. „Kult maryjny na Kubie. El Cobre. Virgen de la Caridad.” *Jan Paweł II na Kubie.* Red. Zdzisław Struzik. Warszawa: Instytut Papieża Jana Pawła II, 2020. 63-76.
- Różański, Jarosław. *Wokół koncepcji inkulturacji.* Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2008.
- Szyska, Tomasz. „Społeczności indiańskie na Kubie okresu kolonialnego.” *Jan Paweł II na Kubie.* Red. Zdzisław Struzik. Warszawa: Instytut Papieża Jana Pawła II, 2020. 77-98.

Adam Wiński – ks. dr, absolwent UKSW, misjonarz na Kubie.